

Pamięci Jana Dunin-Borkowskiego (1932 – 2007)

Grażyna Gregorczyk, Elżbieta Kawecka

Dr inż. Jan Dunin-Borkowski, fizyk, doktor nauk technicznych, autor i współautor wielu opracowań naukowych i książek, realizator projektów międzynarodowych, nauczyciel konsultant w Ośrodku Edukacji Informatycznej i Zastosowań Komputerów w Warszawie, gdzie pełnił funkcję kierownika Centrum Technologii Nauczania.

Od wielu lat zajmował się wykorzystaniem komputerów w nauczaniu fizyki i innych przedmiotów przyrodniczych. Preferował takie wykorzystanie technologii informacyjnej, które pomagało w zrozumieniu zjawisk przyrodniczych. Był znakomitym dydaktykiem fizyki, specjalistą i pionierem we wprowadzaniu pomiarów wspomaganych komputerowo i modelowania w polskim szkolnictwie. Chętnie dzielił się swoją wiedzą i doświadczeniem.

Przeszedł całą długą drogę zawodową, aby zostać w końcu nauczycielem nauczycieli.

Początkowo pracował jako nauczyciel akademicki w Katedrze, a następnie w Instytucie Fizyki Politechniki Warszawskiej, prowadząc wykłady i ćwiczenia równoległe z pracą badawczą w dziedzinie optyki fizycznej.

Stopniowo jego zainteresowania zaczęły się coraz bardziej skupiać na zagadnieniach związanych z nauczaniem fizyki, która była jego ukochaną dziedziną.

Mówił o niej, że jest „niezastąpionym kamieniem węgielnym naszej kultury”, dającym podstawy rozumienia naszego świata, dostarczającym odpowiedzi w tak fundamentalnych kwestiach, jak struktura materii, właściwości materiałów, narodziny i los Wszechświata, początki życia czy powstanie planet.

Pod koniec lat sześćdziesiątych brał udział w opracowywaniu telewizyjnego kursu fizyki w ramach Politechniki Telewizyjnej, a następnie prowadził telewizyjne lekcje fizyki dla szkoły podstawowej.

W Instytucie Programów Szkolnych, pełnił od początku lat siedemdziesiątych, funkcję kierownika pracowni fizyki poświęcając się od tej chwili wyłącznie dydaktyce tego przedmiotu. W Instytucie prowadził pracę nad modernizacją nauczania fizyki w szkole podstawowej. Pod jego kierunkiem został również opracowany program nauczania fizyki dla średnich szkół profilowanych oraz przeprowadzony eksperyment polegający na wdrożeniu tego programu.

W tym samym czasie prowadził zajęcia z dydaktyki fizyki dla studentów Wyższej Szkoły Nauczycielskiej w Warszawie.

Przez 15 lat prowadził eksperymentalne lekcje fizyki w klasach uniwersyteckich XIV Liceum w Warszawie. W szkole tej zorganizował nowoczes-

ną pracownię fizyki, w której oprócz zajęć szkolnych prowadzone były zajęcia szkoleniowe dla nauczycieli. W tym czasie stworzył wiele opracowań metodycznych oraz projektów doświadczeń i przyrządów.

Następnie pracował na stanowisku adiunkta w Oddziale Doskonalenia Nauczycieli Warszawa Rembertów pełniąc funkcję kierownika Pracowni Kształcenia Nauczycieli Fizyki. Organizował i prowadził kursy dla nauczycieli, a także konwersatorium dla nauczycieli metodyków.

Tam też rozpoczął studia i prace porównawcze nad systemem kształcenia nauczycieli i nauczaniem fizyki w różnych krajach. Wyniki prac referował na spotkaniach grup roboczych, spotkaniach z nauczycielami, seminariach i konferencjach. Został członkiem Rady Społeczno-Naukowej Instytutu Kształcenia Nauczycieli i Badań Oświatowych w Warszawie Rembertowie oraz Zespołu ds. Kształcenia Ustawicznego Nauczycieli Fizyki przy Instytucie Kształcenia Nauczycieli.

Przez Międzynarodową Komisję Nauczania Fizyki został powołany do komitetu organizacyjnego konferencji na temat kształcenia nauczycieli fizyki, która odbyła się w roku 1980 w Trieście.

Doskonalenie nauczycieli prowadzone w ramach systemu IKN miało charakter bardzo formalny i było

żywo krytykowane przez nauczycieli. W roku 1981 został utworzony zespół delegatów kół Solidarności przy Oddziałach Doskonalenia Nauczycieli, który miał za zadanie opracować nowy system doskonalenia nauczycieli. Został wybrany przewodniczącym tego zespołu. Mozolne negocjacje prowadzone z dyrekcją IKN przerwały wprowadzenie stanu wojennego

W kolejnych latach, do 1997 roku, pracował w Zakładzie Dydaktyki Fizyki Uniwersytetu Warszawskiego. Prowadził różnego typu zajęcia z dydaktyki fizyki: wykłady, ćwiczenia, seminarium magisterskie, zajęcia laboratoryjne. Był promotorem kilkanastu dyplomowych prac magisterskich.

Brał aktywny udział w pracach Międzynarodowej Grupy Badawczej Dydaktyki Fizyki (GIREP). Interesował się wpływem nauczania przyrodniczego na rozwój społeczeństw i narodów. W wyniku tych prac został zaproszony do uczestnictwa w międzynarodowym Komitecie organizacyjnym konferencji „Nauczanie przedmiotów przyrodniczych a przyszłe potrzeby ludzkości”. Tematyka tej konferencji, która odbyła się w Bangalore, w Indiach w 1985 roku, została uznana przez UNESCO za jeden z najważniejszych problemów edukacyjnych na świecie.

Od roku 1983 w ramach prowadzonych zajęć na kursach dla nauczycieli i w trakcie szkolnych lekcji fizyki zajmował się metodyką stosowania komputerów w nauczaniu. Uczestniczył od początku w zainicjowanych w szkolnictwie pracach nad opracowaniem Programu Edukacji Informatycznej będąc powołanym w skład zespołu doradczego ds. informatyki Ministra Oświaty i Wychowania. W związku z tym zadaniem powierzono mu zorganizowanie Pracowni Zastosowań Informatyki przy Instytucie Badań

Pedagogicznych. Programy komputerowe i opracowania metodyczne, stanowiące dorobek pracowni, były prezentowane w czasie seminarium KODY – Komputery w dydaktyce – oraz w czasie konferencji krajowych i zagranicznych. Przez wiele lat był kierownikiem naukowym konferencji „Informatyka w szkole”.

Kierował Zakładem Edukacji Komputerowej utworzonym przy Ośrodku Badawczo-Rozwojowym Pomocy Naukowych i Sprzętu Szkolnego.

W roku 1989 został uruchomiony Resortowy Program Badawczo-Rozwojowy „Informatyka dla szkolnictwa”. Najważniejszym zadaniem Zakładu stała się koordynacja prac Programu, tworzenie własnych opracowań metodycznych i programów komputerowych i wdrażanie uzyskanych wyników do szkolnictwa poprzez prowadzenie seminariów i warsztatów. Jan Dunin-Borkowski już w roku 1989 przedstawił w Ministerstwie Edukacji projekt systematycznego i zorganizowanego przygotowania kadry „nauczycieli nauczycieli” – System Szkolenia Kaskadowego.

W 1991 r. zorganizował w ramach Społecznego Towarzystwa Oświatowego Centrum Technologii Nauczania. Miała to być placówka doskonalenia nauczycieli, prowadząca szkolenie metodyków (nauczycieli nauczycieli) w dziedzinie nowych technik i metod nauczania w ramach Systemu Szkolenia Kaskadowego. Problematyka szkoleń, a także prac studyjnych, dotyczyła przede wszystkim *Modelowania, Mikrokomputerowo Wspomagane Laboratorium, Telematyki i Multimediów*.

Dzięki kontaktom i współpracy naukowo-dydaktycznej z czołowymi ośrodkami w kraju i zagranicą, wykłady i seminaria w Centrum Technolo-

gii Nauczania prowadzili tak wybitni specjaliści, jak Jon Ogborn, Robert Taylor, Dean Zollman, Alain Bron, Ton Ellermeijer. Największym wydarzeniem było seminarium z udziałem laureata Nagrody Nobla, profesora Kenetha Wilsona.

Był kierownikiem powołanego przez Polskie Towarzystwo Fizyczne *Forum Edukacyjnego* – grupy roboczej zajmującej się reformą nauczania fizyki w szkołach.

Został zaproszony do uczestnictwa w Komitecie wykonawczym *Educational Division* Europejskiego Towarzystwa Fizycznego.

Jest autorem ponad 60 prac własnych z dziedziny dydaktyki, opublikowanych w wydawnictwach książkowych, czasopiśmie i materiałach konferencyjnych. Przetłumaczył z języka angielskiego źródłową książkę UNESCO „Teaching school physics”, wydaną przez PWN pod tytułem „Nauczanie fizyki”.

Za osiągnięcia w pracy dydaktyczno-wychowawczej i naukowo-badawczej otrzymał Nagrodę Ministra Oświaty i Wychowania, Medal Komisji Edukacji Narodowej, Nagrodę I stopnia Kuratora Oświaty Wychowania w Warszawie. Został odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi.

Przez ostatnich kilkanaście lat kierował Centrum Technologii Nauczania – grupą nauczycieli konsultantów Ośrodka Edukacji Informatycznej i Zastosowań Komputerów w Warszawie, którzy zajmują się szkoleniem nauczycieli przedmiotów przyrodniczych w stosowaniu technologii informacyjnej w nauczaniu.

Jego zaangażowanie, profesjonalizm i liczne kontakty z zagranicznymi placówkami naukowymi spowodowały

wały, że Ośrodek stał się koordynatorem międzynarodowego projektu ITforUS „Information Technology for Understanding Science” – Technologia Informacyjna dla lepszego zrozumienia przedmiotów przyrodniczych. Projekt ten jest realizowany w ramach programu Socrates Comenius Akcja 2.1 (Szkolenie kadry edukacyjnej) od stycznia 2005 do chwili obecnej.

Jan Dunin-Borkowski do końca dbał o perfekcyjną realizację wszystkich zadań wykonywanych w ramach projektu, był bardzo ceniony przez partnerów zagranicznych i naszych nauczycieli. Nigdy nie opuszczało Go poczucie humoru, lubił prowadzić zajęcia i często urozmaicał je dowcipnymi przerywnikami.

W chwili Jego śmierci straciliśmy wspaniałego Kolegę, nauczyciela i naukowca.

Jeden z uczestników projektu ITforUS, dr Laurence Rogers z Uniwersytetu w Leicester napisał o Janie Duninie-Borkowskim:

„Zgasł jasny płomień światowej dydaktyki fizyki. Uważam za wielki honor, że znałem go i pracowałem z nim. Nie jest możliwe wypowiedzieć, jak wspaniałe jest jego dziedzictwo, jego prawość, przyjaźń i człowieczeństwo, подарowane innym. Doprawdy trudno jest w tym momencie odegnąć smutek, wynikający z przeświadczenia, że utraciliśmy Go na zawsze.” ■

Autorki:

Grażyna Gregorczyk jest dyrektorem Ośrodka Edukacji Informatycznej i Zastosowań Komputerów w Warszawie

Elżbieta Kawecka jest nauczycielem konsultantem, kierownikiem Centrum Technologii Nauczania

PRAWO OŚWIATOWE

Bogusław Tundzios

I. Uregulowania prawne dotyczące funkcjonowania gimnazjum w systemie edukacji

1. Powrót gimnazjów do polskiego systemu oświatowego związany jest ściśle z reformą systemu edukacji. Kluczowa dla jej wdrożenia USTAWA z dnia 8 stycznia 1999 r. Przepisy wprowadzające reformę ustroju szkolnego (Dz. U. z 1999 r. Nr 12, poz. 96 ze zm.) już w art. 2. zawiera zapis:

Gimnazja są tworzone z dniem 1 września 1999 r. (...) Tworzenie gimnazjów w roku szkolnym 1999/2000 następuje po uzyskaniu pozytywnej opinii właściwego kuratora oświaty.

2. USTAWA z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572, ze zm.) wpisuje w system oświaty: *gimnazja, w tym: specjalne, integracyjne, z oddziałami integracyjnymi, dwujęzycznymi, sportowymi i przysposabiającymi do pracy, sportowe i mistrzostwa sportowego.*

Zgodnie z art. 5 *zakładanie i prowadzenie publicznych gimnazjów, w tym z oddziałami integracyjnymi, z wyjątkiem gimnazjów specjalnych, należy do zadań własnych gmin.* Gimnazjum ponadto może być tylko szkołą publiczną lub niepubliczną o uprawnieniach szkoły publicznej (art. 8).

Z kolei art. 9 określa ten typ szkoły jako: *trzyletnie gimnazjum, w którym w ostatnim roku nauki przeprowadza się egzamin, dający możliwość dalszego kształcenia w szkołach ponadgimnazjalnych.*

Gimnazjum objęte jest obowiązkiem szkolnym, przypomnijmy więc, że zgodnie z art. 15 ustawy nauka jest obowiązkowa do ukończenia 18 roku życia, a obowiązek szkolny dziecka trwa do ukończenia gimnazjum, nie dłużej jednak niż do ukończenia 18 roku życia.

Rada gminy ustala plan sieci gimnazjów prowadzonych przez gminę, a także określa granice obwodów gimnazjów, z wyjątkiem specjalnych, mających siedzibę na obszarze gminy. Jeżeli droga dziecka z domu do gimnazjum,